10/10/2020

Διοικητήριο, ένα κτίριο με ιστορία και πολιτισμό

/ Ιστορία - Εθνικά Θέματα

Διοικητήριο, ένα κτίριο με τεράστιο ιστορικό και πολιτιστικό απόθεμα. Έδρα διοίκησης, διαχρονικά, αλλά ταυτόχρονα κι εστία πολιτισμού, ένα ιδιαίτερο σημείο αναφοράς στην πόλη και στη βόρεια Ελλάδα.

Η ιστορία του ενός και πλέον αιώνα και το πολιτιστικό του στίγμα είναι αποτυπωμένα παντού, από την κατασκευή του μέχρι και τις δράσεις του, τις διοικητικές μέριμνες για τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και της παράδοσης, αλλά και τις καλλιτεχνικές εκθέσεις που κατά καιρούς έχει φιλοξενήσει.

Πέρα από τις διοικητικές λειτουργίες και τις πολιτιστικές πρωτοβουλίες, το ίδιο το κτίριο εμπνέει με την επιβλητική όψη και τα αρχιτεκτονήματα στην πρόσοψη, τη φινέτσα, την ξεχωριστή παρουσία του. Ακόμη και σήμερα ο χώρος παραμένει λειτουργικός και άψογος, με την ψηλή οροφή και στους δύο ορόφους του, το εσωτερικό αίθριο, τον καταπράσινο περίβολό του.

Το 2012, στην πρώτη θητεία της υπουργίας του σημερινού υφυπουργού Εσωτερικών (Μακεδονίας – Θράκης) Θεόδωρου Καράογλου, γιορτάστηκαν τα εκατό χρόνια από την απελευθέρωση της Θεσσαλονίκης, με έκθεση τεκμηρίων και ιστορικών κειμηλίων. Στις 13 Ιουλίου 2020, ο κ. Καράογλου εγκαινίασε εντός του ιστορικού κτιρίου του ΥΜΑΘ, το Κέντρο Ιστορικής Τεκμηρίωσης Διοικητηρίου.

Ήταν η πρώτη φορά στη Θεσσαλονίκη ένα δημόσιο κτίριο, το οποίο στεγάζει υπηρεσίες, διαμόρφωσε ειδικό εκθεσιακό χώρο, μια μόνιμη έκθεση, όπου οι επισκέπτες, μέσα από εικόνες και από την ανάγνωση των κειμένων μπορούν να γίνονται κοινωνοί της ιστορίας και αρχιτεκτονικής του κτιρίου. Ο θεσμός των Κέντρων Ιστορικής Τεκμηρίωσης Κτιρίων έχει υιοθετηθεί σε πολλές ευρωπαϊκές πόλεις.

«Με τη μόνιμη έκθεση που θα λειτουργεί στο ισόγειο του κτιρίου, το Διοικητήριο θα υποδέχεται τους επισκέπτες και θα αποκαλύπτει την ιστορία του», είχε δηλώσει στα εγκαίνια ο κ. Καράογλου.

Η ανάδειξη της ιστορίας του Διοικητηρίου αποσκοπεί στην καθιέρωση του εμβληματικού κτιρίου του ΥΜΑΘ σε σημείο τουριστικής αναφοράς. Σε επόμενο στάδιο έχει προβλεφθεί, μέσω της χρήσης ψηφιακής τεχνολογίας, η οπτικοακουστική μετάφραση των κειμένων σε διάφορες γλώσσες, με σκοπό τη διάδοση σε ξένους επισκέπτες της ιστορικότητας του κτιρίου.

Η μόνιμη έκθεση του Κέντρου Τεκμηρίωσης

Το κτίριο του Διοικητηρίου κατασκευάστηκε κατά τα τέλη του 19ου αιώνα από τον Ιταλό αρχιτέκτονα Βιταλιάνο Ποζέλι. Πέραν της αρχιτεκτονικής του αξίας, χαρακτηρίζεται από την ιστορικότητά του, αφού σ’ αυτό έλαβαν χώρα γεγονότα τα οποία σημάδεψαν τη νεώτερη πολιτική και διοικητική ιστορία της χώρας, όπως η απελευθέρωση της Θεσσαλονίκης το 1912, η λειτουργία Υπουργείου Βορείου Ελλάδος κ.ά..

Το 1955, στο κτίριο του Διοικητηρίου προστέθηκε ένας ακόμη όροφος, ώστε να μπορέσει το Υπουργείο Βορείου Ελλάδος να ανταποκριθεί στις προσδοκίες που δημιούργησε η ίδρυσή του.

Στην κεντρική αίθουσα υποδοχής του Διοικητηρίου, δίπλα στην κεντρική κλίμακα που οδηγεί στον επάνω όροφο, φιλοξενείται σπάνιο φωτογραφικό και αρχειακό υλικό από την εποχή της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Όψεις και κατόψεις του κτιρίου, μελέτες και κτιριακές μεταβολές, οι οποίες αποτυπώνουν τον διαχρονικό ρόλο και τη λειτουργία του κτιρίου. Η πρόσβαση στον χώρο της έκθεσης είναι

ελεύθερη για τους επισκέπτες, ενώ υπάρχει πρόβλεψη για οργανωμένες επισκέψεις ομάδων εκπαίδευσης, μαθητών, κοινού, κ.ά.

Το ιστορικό Διοικητήριο μέσα από το υλικό του Κέντρου Τεκμηρίωσης

Μερικές από τις πιο σπάνιες φωτογραφίες που προβάλλονται αφορούν το επιβλητικό «νέο» Διοικητήριο, την εποχή που κατασκευάστηκε, στα τέλη του 19ου αιώνα. Οι φωτογραφίες αποτυπώνουν τη γιορτή, πιθανόν την ημέρα των εγκαινίων του. Οι χώροι του κτιρίου εικονίζονται να έχουν κατακλυστεί από εκατοντάδες κάτοικους.

Εντυπωσιακή και με ιδιαίτερο ιστορικό φορτίο είναι η ζωγραφική αναπαράσταση της υπογραφής του Πρωτοκόλλου Παράδοσης της Θεσσαλονίκης από τον αρχιστράτηγο των οθωμανικών στρατευμάτων Χασάν Ταχσίν πασά στο Διοικητήριο, τη νύχτα 26ης προς 27η Οκτωβρίου 1912. Πρόκειται για υδατογραφία του Κενάν Μεσσαρέ, γιου και υπασπιστή του Ταχσίν πασά, ο οποίος έζησε τα γεγονότα. Στον πίνακα διακρίνονται στα δεξιά οι εκπρόσωποι του ελληνικού στρατηγείου, Ι. Μεταξάς και Β. Δούσμανης και αριστερά ο στρατηγός Chefik πασάς, με τον ανώτερο υπάλληλο του βιλαετιού, Καραμπιπέρη.

Υπάρχουν ακόμη φωτοαπεικονίσεις προσώπων και γεγονότων των αρχών του 20ου αιώνα. Μία απ’ αυτές προβάλλει τον στρατιωτικό αρχηγό του Κινήματος Εθνικής Άμυνας, αντισυνταγματάρχη Επαμεινώνδα Ζυμβρακάκη, έφιππο, στον αυλόγυρο του Διοικητηρίου, το απόγευμα της 16ης Αυγούστου 1916. Επίσης, αποτυπώνεται και η ευρύτερη περιοχή του Διοικητηρίου αμέσως μετά την καταστροφική πυρκαγιά. Το τότε Νέο Σχέδιο Πόλεως προέβλεπε τη δημιουργία μιας νέας πλατείας μπροστά από το Διοικητήριο. Άλλη φωτοαπεικόνιση δείχνει νεοδιοριζόμενους υπάλληλους της Γενικής Διοίκησης Μακεδονίας στα σκαλοπάτια του Διοικητηρίου, το 1938.

Στα νεώτερα χρόνια υπάρχουν φωτογραφίες από τον περιβάλλοντα χώρο του Διοικητηρίου. Μια από αυτές δείχνει την πρώην πλατεία, «τα Μάρμαρα», όπως την ονόμασαν οι Θεσσαλονικείς. Η πλατεία με τα μάρμαρα χρησιμοποιήθηκε μεταπολεμικά από τις Αρχές της πόλης για επίσημες εκδηλώσεις και τελετές.

Οι πολιτιστικές δράσεις του ΥΜΑΘ

Το Διοικητήριο, διαχρονικά, αλλά ιδιαίτερα στους νεώτερους χρόνους, μέσα από τις διάφορες μορφές διοίκησης που στεγάστηκαν σ’ αυτό, είτε ως υπουργείο, είτε ως γραμματεία, είτε και σήμερα ως υφυπουργείο Εσωτερικών αποτέλεσε κέντρο

διάδοσης τεχνών, γραμμάτων και πολιτισμού.

Πάρα πολλές είναι οι καλλιτεχνικές, θεατρικές και πολιτιστικές εκδηλώσεις στη βόρεια Ελλάδα, οι οποίες τέθηκαν και συνεχίζουν να τίθενται υπό την αιγίδα του ΥΜΑΘ, αρκετές εξ αυτών με χρηματοδότηση από ευρωπαϊκά ή εθνικά προγράμματα. Μεταξύ άλλων, δρομολογείται και η ενεργειακή αναβάθμιση του κτιρίου, ώστε να καταστεί λειτουργικότερο για τις υπηρεσίες που στεγάζει, με σεβασμό πάντοτε στο ύφος και στην αρχιτεκτονική του.

Το ΥΜΑΘ εποπτεύει το Κέντρο Διαφύλαξης Αγιορείτικης Κληρονομιάς, το οποίο έχει την ευθύνη για την εκπόνηση μελετών για κτίρια και υποδομές του Αγίου Όρους. Ο εκάστοτε επικεφαλής του ΥΜΑΘ τελεί και πρόεδρος του ΚΕΔΑΚ, μέλημα του οποίου είναι ο συμβατός με την παράδοση και με την ιερότητα του χώρου σχεδιασμός όλων των παρεμβάσεων στις υποδομές, στα κτίρια και στα εξαρτήματα των ιστορικών μονών, των αίθριων, του περιβάλλοντος χώρου. Οι παρεμβάσεις όλες έχουν τη «σφραγίδα» της διατήρησης της παράδοσης και της αυθεντικότητας του τοπίου, με πρόνοια και για την εξασφάλιση της λειτουργικότητας των απαιτούμενων ανακαινισμένων χώρων για τις ανάγκες των μονών.

Ακόμη, ο πολιτικός προϊστάμενος του ΥΜΑΘ έχει οριστεί με ΦΕΚ, ως ο προεδρεύων της Επιτροπής Ανάδειξης των «Απολυμαντηρίων» της Καλαμαριάς, τα οποία λειτούργησαν σαν καραντίνα για τους μικρασιάτες πρόσφυγες στις αρχές του 20αι., σε τόπο ιστορικής μνήμης.

Το ΥΜΑΘ έχει επίσης την ευθύνη για τη διατήρηση των ιστορικών και παραδοσιακών οικισμών, όπως π.χ. η Άνω Πόλη της Θεσσαλονίκης.

Η ανάδειξη του ιστορικού κτιριακού αποθέματος αποτελεί προτεραιότητα, εξ ου και η μόνιμη έκθεση φωτογραφίας στον δεύτερο όροφο του κτιρίου, με θέματα σπίτια των αρχών του 20ου αιώνα διαφόρων ρυθμών. Διατηρητέα κτίρια από διάφορες πόλεις της Μακεδονίας και της Θράκης, αντιπροσωπευτικά δείγματα του εκλεκτικισμού και των αρχιτεκτονικών τάσεων του μεσοπολέμου, προβάλλονται μέσα από τις φωτοαπεικονίσεις της έκθεσης.

Πηγή: ΑΠΕ – ΜΠΕ/ Φάνης Γρηγοριάδης